

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Fakulta pedagogická
katedra českého jazyka a literatury

studijní program ČESKÝ JAZYK

PROTOKOL O HODNOCENÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(Posudek vedoucího)

Práci předložila: HANA KLIMENTOVÁ

APROBACE: ČESKÝ JAZYK – NĚMECKÝ JAZYK

Název práce: FRAZEOLISMY V LITERÁRNÍM ZTVÁRNĚNÍ MARIE KRŠKOVÉ

Hodnotil: PhDr. Zbyněk Holub, Ph.D.

1. CÍL PRÁCE:

Základní metodou práce je u kolegyně Klimentové patrně jistá konkretizace teoretických výkladů „zkompileovaných“ pochopitelně „odjinud“. Většina jejího textu vychází vlastně z exemplifikace, doplněné o základní „tvar“ sledovaného frazémů (od s. 39 do s. 131; s komentáři a „závěry“ tvoří tato část celkem 93 stran). Diplomantka uvádí následující hlediska klasifikace frazémů, která se chystá ve své práci zohlednit:

1. Základním kritériem je typ slovesa (obd. u Čermáka, příklady spojení se slovesy být, mít); není ale vždy jasné, jak jsou příklady tříděny. Co se míní „křížením“ *být/mít*? Jak máme rozumět zmínce o „podílu plnovýznamových a způsobových sloves“? (srv.: s. 39 – 68)
 - na s. 67 – 68 nacházíme jakýsi „dílič závěr“. Podle čeho však autorka vybírala „základní slova“ frazémů? Kde je tu hranice mezi exemplifikací frazému a jeho lemmatizovanou („základní“) základní podobou?
 - někde se v textu objevují určitá slovesa 2x (např. na s. 57). Jinde se mluví o slovesech, která se vyskytla pouze 1x (s. 60n.). Podle jakého klíče? U způsobových sloves bych uvažil, zda se jedná o frazém nebo jen o určité užití modálního slovesa.
2. Část 9. Nese název „Klíčová slova - sémantické hledisko“ (69); nebylo by vhodné odkázat na nějaký přehledný model tezauru (např. Klégr, Roget, Hallig – Wartburg, Český slovník věcný a synonymický aj.), k němuž se diplomantčino třídění vztahuje? Jinak není zcela jasné, podle čeho jsou klíčová slova vlastně členěna? (Třídění opravdu není jednotné; srv. shrnutí na s. 67 – 68 - a dále pak text od s. 69...!!!)
3. Další model třídění klasifikuje frazémy podle slovních druhů (10. část odkazuje na „klíčová slova z hlediska formálního a sémantického“; výběr klíčových slov však opět objasněn není).
4. Rozsáhlý je výběr idiomatizovaných přirovnání, která autorka dále hodnotí (na základě vztahu podobnosti: adverbiální výrazy, vedlejší věty, podle míry a intenzity, na základě jiných spojovacích výrazů – ale zdá se, že tu splývá termín „věta“ se spojením „spojovací výraz“, podle formálních prvků, na základě intenzifikace apod.; „obměnou“ se tu míní transformace?)

Domnívám se, že by si zpracování tématu zasloužilo systematictější přístup. Cíl práce je tu naznačen z hlediska uvedených kritérií, ale spojení mnohdy zcela odlišných aspektů hodnocení už tak přínosné není. Kladně lze jistě hodnotit skutečnost, že si diplomantka zařazení jednotlivých frazémů ověřovala důsledně alespoň z jednoho zdroje; porovnávala totiž důsledně se Slovníkem české frazeologie a idiomatiky.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ:

Pokud se týká proporcionality teoretické a vlastní práce, nemůžeme přehlédnout některé problémy:

- na s. 10 – 12, v kapitole HISTORIE:
- opravdu se jedná o důsledný přehled směrů? Jiné názory (škol) hodnotí frazémy jinak; frazeologii se věnoval na PF v Č. Budějovicích také dr. Pokorný aj. (srv. se situací ve Skandinávii, v Německu, v románském, ruském, frankofonní a anglosaské oblasti)
- výklad k historii frazeologie a idiomatiky je spíše odkazem na další práce (přičemž se jedná o velmi úzký výběr, který není řazen chronologicky); hlavní pozornost je tu věnována práci Zaorálkové (s odkazem na Čelakovského)
- opravdu se u Zaorálka jedná o „poslední odborný návrh“? V jakém smyslu o takovém návrhu píšete? Váš komentář na s. 11 – 12 se vztahuje opět pouze k Zaorálkovi (sic!)

Z hlediska náročnost analýzy frazémů je trochu nejasné uspořádání textu na s. 13 – 27 (prezentace pojetí frazémů podle PMC, Čermák, Čechové, Šmilauera... s ohledem na některé názory J. Mlacka a P. Ďurča). Není též jasné, zda je definice frazému přejata z PMC. Rozdělení na větné/nevětné frazémy vychází také z jiné klasifikace než z Čermákovy? Zajímavý je odkaz na M. Grepla a kol. (poznámka k dialogickým frazémům by však mohla být doložena důkladněji; srv. pozn. 4). Výklad klasifikace F. Čermáka je zjednodušený (s. 15 – 16); co je zde „základní“ a co „odvozené“? (srv. dále s. 22 – 23, 25)... Vhodné by bylo shrnout i výklad způsobu, jak (např.) Čechová reflektuje Šmilauerovu klasifikaci (s. 16 – 19). Pokud je tu zmínka o frazeologickém výrazu a o frazeologizaci (Mlacek, Ďurčo: s. 18 – 20; jak jsou odlišena pojmenování *frazeologismy* a *frazém*? - s. 21), potom chybí výklad o kombinacích spojení (např. podle jakého modelu je tu vykládán pojem idiom?); na s. 20 je jen odkaz na jiné školy (nic víc). Klasifikace F. Čermáka (podle SČFI) se znovu připomíná na s. 22 – 27 (zejména výklad na s. 25); proč je tu přehled uveden (do jisté míry) znovu – a zvlášť? V komentáři k výkladu podle prof. Bečky (s. 23, pozn. 11) se zmiňuje pouze jednotlivý jev (intenzifikace). Není to ke škodě systematické klasifikace sledovaných („blatských“) frazémů?

Vlastní výklad (od s. 33) tedy vychází hlavně z Čermákova pojetí, k němuž je (patrně informativně) doplněna klasifikace podle Zaorálka.

Pokud jde o faktografii, rád bych slyšel vysvětlení, co kolegyně rozumí pod spojením „blatské podřečí“ (jinde se hovoří o nářečí!; srv. s. 31). Navíc: nářeční frazeologie z Blat přesahuje i na Doudlebsko a jihovýchodně od Českých Budějovic. Dle čeho lze tedy určit, že lze původ sledovaných frazémů vysledovat právě na Blatech? (31)

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA (jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, přehlednost členění kapitol apod.):

Práce zahrnuje 135 stran textu a 2 strany seznamu použité literatury (zmínka je tu i o „pramenech“; ty jsou kde?). Zvlášť je stránková Příloha (79 s.; zcela chybí vnitřní členění); celkem tedy vlastně práci tvoří 216 s (obsah najdeme na s. 6 a 7). Chybí seznam zkratek a značek (jen na s. 33 podobný seznam suplují výběrový výklad; porůznu nalézáme v textu některé zkratky (např.: N = frazémy neslovesné, S = slovesné; Z = Zaorálek, BR = Blatské rozprávky... aj.), které nejsou vždy objasněny (srv. např. v souvislých částech od s. 39, od s. 101 apod.).

Není zcela odlišena funkce anotace (s. 2; ani jejího anglického překladu na s. 3) od úvodu, který s anotací „tak trochu“ splývá (i když jinak celkem správně odkazuje na zdroje a členění práce). V této souvislosti není též jasné, co míní diplomantka „výzkumnou částí“ práce.

V práci je časté užití ich-formy typu „ve své, uvedu, popíšu...“ (dokonce i v závěru: s. 132 – 135); v čem to je funkční (kromě úvodu)? Snad by se podobné formulace daly pochopit, pokud by autorka volila anglosaský model popisu vědecké práce (spočívající často v kombinaci postupu úvahového a výkladového, které může přesáhnout hranice odborného funkčního stylu). Ale není tomu tak. Ich-forma je tu běžná i v textu výkladu; např. na s. 28, 33, 34, 37, 67, 69, 115... (... *budu se zabývat... jsem si vybrala...* Nabízí se tu otázka, zda si autorka práci opravdu vybrala sama, nebo vycházela z nabídky paní doc. Janečkové. To samo o sobě nemusí být práci na škodu; bylo by ale vhodné tuto skutečnost ve formulacích zohlednit). Proč je v textu tolik subjektivních hodnocení? „Výzkumnou část“ patrně chápe diplomantka jako aplikaci kritérií členění frazémů (srv. část 7., s. 33n.); skupiny jsou utvářeny „dle zkoumané knihy“. V jakém smyslu potom lze její postup chápat jako materiálový výzkum? Jde tedy vůbec o explorační? Nebylo by vhodnější některé pasáže chápat spíše jako „komentář“ k úvodu? V závěru jsou uváděny konkrétní počty jednotek, ale hodnocení je mnohde subjektivní. Není mi jasné, co diplomantka ze svých závěrů vyvozuje (a jak došla /např./ k závěru, že se řídila „nejzásadnějšími“ typy klasifikací; srv. např. s. 134). Text připomíná sdělení, „kolik a jakých frazémů bylo

nalezeno v jednotlivých kapitolách knihy“. Jedná se o formu dokumentace? (A čeho vlastně?)... Komentář k literatuře na s. 36 opět připomíná text ÚVODU; totéž platí o s. 106 (proč se zde informace uvádějí 2x?).

Řada formulací narušuje kohezní i koherentní charakter textu (tedy: logiku jeho řazení): „*Navazujícím pokračováním je...*“ (24), „... *kniha... obsahuje pět částí drobných rozprávek...*“ (29). Není mi jasná logika vřazení výkladu o autorce „rozprávek“ (část 5.; s. 28 – 29) mezi výklad o slovníku a o jazyku oblasti. Ale ani výklad o specifičnosti místní mluvy (část 6., s. 30 – 32) není nijak zvlášť logicky utříděn. Začíná výkladem o „nářečních skupinách“ (nářečí slezská nejsou jenom „lašská“!), následuje stručný výklad o jihozápadočeské nářeční podskupině (výběrový – bez citace literatury!), stručné vymezení Blat (opět bez odkazu!) a upozornění ne několik zajímavých jazykových jevů (u něhož opět citace chybí!).

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (celkový dojem z diplomové práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek apod.):

V práci se mnohde mísí forma a význam. Vyjádření někdy nejsou přesná ani formálně; mísí se slova a frazémy. Pokud autorka pracovala s etymologickými příručkami, měla by vysvětlit, kde objasňuje jednotlivé lexémy - a kde smysl (význam, popř. formu) frazému jako celku.

- až do s. 38 celkově nejasné...

pokud se mluví o „dnes neprůhledných prvcích“: proč právě tady – a ne jinde? (např. na s. 106 – 108)

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ:

- Mohla by autorka navrhnout nějaký systematický model klasifikace frazémů, který by byl jakousi syntézou jejich dosavadních poznatků?
- Ověřovala si diplomantka současné „užití“ typů excerpovaných spojení nějakým způsobem „v terénu“ (na Blatech či jinde)?
- V čem vidí autorka práce význam *intenzifikace* pro další tvoření frazémů v současném jazyce?

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA

(výborně, velmi dobře, dobře, nedoporučuji k obhajobě):

dobře (v případě přesvědčivé obhajoby práce: **velmi dobře**)

Datum: 24. ledna 2006

Podpis:

Zbyněk Holub
Zbyněk Holub

Pozn.: Při nedostatku místa použijte příložený list.